

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Зміст

ПРИВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА СЕРГІЯ КІВАЛОВА	16
---	----

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

<i>Ківалов Сергій Васильович</i> СПОРИ У СФЕРІ МЕДІА ТА ПРОБЛЕМА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ	18
<i>Тодошак Олег Володимирович</i> ЗМІНА ВИДУ ТА РОЗМІРУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ: МЕЖІ ДОПУСТИМОГО ВТРУЧАННЯ.	21
<i>Біла-Тіунова Любов Романівна</i> КАР'ЄРА ЯК БАГАТОВИМІРНЕ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ	25
<i>Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна</i> ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.	29
<i>Голоядова Тетяна Олексіївна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МЕТОДІВ ОПТИМАЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	32
<i>Даниленко-Негара Юлія Сергіївна</i> ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОБІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ.	34
<i>Закаленко Олена Василівна, Осадчий Анатолій Юрійович</i> АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ В ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ	38
<i>Козачук Діана Анатоліївна</i> САМОКОРЕКЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО АКТА: ПРАВОВІ ФОРМИ ТА ОБМЕЖЕННЯ	40
<i>Негара Родіон Віталійович</i> АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ВЕЛИКОЇ КІЛЬКОСТІ ОСІБ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ	44
<i>Назарчук Анастасія Валеріївна</i> ЩОДО ПІДХОДІВ ДО ГРАДАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ АКТИВ.	47
<i>Панфілов Олег Євгенович</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЮ ЮРИСДИКЦІЄЮ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	49
<i>Сідор Михайло Іванович</i> ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	53
<i>Стрельников Андрій Вікторович</i> ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ» ТА «АНТИКОРУПЦІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ»	57
<i>Фролова Євгенія Ігорівна</i> ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	60
<i>Глиняний Іван Володимирович</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.	63

Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент, докторант кафедри адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Наукова діяльність постає фундаментом інноваційного розвитку будь-якої держави, а тому забезпечення її чесності, прозорості та дотримання правових норм є питанням як державного, так і суспільного значення. Через глобалізацію та цифровізацію наукових процесів, а також активне поширення відкритого доступу до результатів наукових досліджень значно зростає ризик правопорушень, зокрема плагіату, фальсифікації даних, недобросовісного використання результатів чужої наукової діяльності тощо. Такі ситуації призводять не лише до втрати довіри до наукових установ, а й сприяють дискредитації дослідників та зниженню якості вітчизняної науки.

Проблема юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з науковою діяльністю, особливої актуальності набувають в контексті реформи освіти в Україні, коли посилюється увага до академічної доброчесності, а університети та наукові установи повинні впроваджувати внутрішні механізми контролю за дотриманням етичних та правових норм. Водночас, чинне законодавство не завжди містить чіткі правові механізми реагування, а притягнення винних до відповідальності часто ускладнюється слабкою доказовою базою, відсутністю системи фіксації порушень тощо. Окрім того, розширення міжнародного співробітництва у сфері науки вимагає від науковців дотримання високих стандартів доброчесності та юридичної відповідальності за невиконання даних норм, а тому потреба в удосконаленні правового регулювання в сфері наукової діяльності та покращення юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з науковою діяльністю, стає все дедалі актуальнішими.

Дослідження юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з науковою діяльністю, неможливе без визначення самого переліку правопорушень, що мають бути включені до даної групи. Зазначимо, що правопорушенням є відхід від встановлених норм та правил в окремих сферах суспільного життя, які є унормованими та регламентованими державою. Такою сферою, зокрема, є сфера здійснення наукової діяльності. У загальному розумінні, Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» не конкретизує, що саме розуміти під порушенням норм у сфері здійснення наукової діяльності [1]. Водночас, наукова діяльність регламентована частково й Законами України «Про авторське право і суміжні права» [2] та «Про освіту» [3], що дає підстави умовного розподілення правопорушень, пов'язаних з науковою діяльністю на три групи:

1) порушення авторського права під час здійснення наукової діяльності. Так, регламентація наукової діяльності здійснюється Законом України «Про

авторське право і суміжні права» лише у випадку приведення такої діяльності до наукового результату та набуття останнім матеріального вираження (у вигляді як наукової статті, наукової доповіді, монографічного та дисертаційного дослідження, підручника, навчального посібника тощо). Відповідно до ч. 2 ст. 53 Закону, до порушень особистих немайнових або майнових авторських прав віднесено наступні дії: плагіат (опублікування твору чи його частини під іменем особи, яка не є його автором); піратство у сфері авторського права (тобто відтворення та розповсюдження твору без згоди автора); дії, спрямовані на підроблення, зміну чи вилучення інформації, яка ідентифікує об'єкт авторського права або ж автора тощо [2]. Всі ці види порушень беззаперечно є такими, що можуть бути застосовані до наукових результатів, зокрема наукових статей, монографічного та дисертаційного досліджень, але найбільш глобальною у науковій спільноті проблемою залишається використання плагіату;

2) інші порушення під час здійснення наукової діяльності. До даної групи правопорушень віднесено тих, які виникають, переважно, вже у процесі організації, фінансування, виконання або оприлюднення результатів наукових досліджень та не пов'язані із порушенням авторського права. Чіткого переліку таких правопорушень чинним законодавством не передбачено. Водночас, ст. 35 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» передбачено, що правопорушеннями у даній сфері є такі: проведення експертизи всупереч її основному цільовому призначенню; фальсифікація висновків наукової і науково-технічної експертизи; примушування або створення для експертів і експертних комісій обставин, які зумовлюють незаконне чи необ'єктивне проведення наукової і науково-технічної експертизи або підготовку необґрунтованих чи свідомо недостовірних висновків; залучення до проведення наукової і науково-технічної експертизи науково-дослідних робіт і науково-технічних розробок посадових осіб та фахівців, які є їх авторами або безпосередньо заінтересованими особами тощо [4]. Таким чином, дана група правопорушень під час здійснення наукової діяльності не стосується авторського права, але усе одно шкодить суспільним інтересам у даній сфері. Сюди також доцільно віднести ситуацію, коли відбувається подання фіктивної інформації в заявці на отримання гранту на наукові дослідження, порушення умов дослідницького контракту або ж примушування до небезпечних або неетичних досліджень;

3) порушення вимог академічної доброчесності під час здійснення наукової діяльності. Закон України «Про освіту» до порушень академічної доброчесності відносить чимало протиправних дій [3]. Серед них у відповідності до ч. 4 ст. 42 наведемо наступні: академічний плагіат; самоплагіат, тобто оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів; фабрикація (вигадування даних чи фактів); фальсифікація (модифікація вже наявних даних); списування; обман; необ'єктивне оцінювання тощо [3]. Такі правопорушення безсумнівно є такими, що порушують етичні норми та норми академічної доброчесності, а тому у разі їх вчинення доцільно говорити

про настання соціальної, а не юридичної відповідальності. Такими, наприклад, у контексті наукових працівників є відмова у присудженні або позбавлення наукового ступеня чи вченого звання, позбавлення права брати участь у роботі певних органів чи займати визначені законом посади (ч. 5 ст. 42 Закону) [3]. Вказаний стан справ обумовлений, насамперед, тим, що академічна доброчесність є етичною категорією, яка не завжди перетинається з порушенням саме юридичних норм в сфері наукової діяльності. Звідси слідує, що не всі порушення академічної доброчесності є порушеннями вимог закону, проте всі порушення закону в сфері наукової діяльності є порушеннями академічної доброчесності.

Доцільним є покращення нормативної бази у сфері юридичної відповідальності за правопорушення у сфері наукової діяльності через впровадження поняття та відповідальності за порушення академічної доброчесності до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, що дасть змогу ефективніше реагувати на факти плагіату, фальсифікації чи маніпуляцій у науковій сфері (а також перевести відповідальність із категорії «соціальна» у «юридична»). Важливим напрямком покращення юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з науковою діяльністю, є створення єдиного державного реєстру для обліку порушень академічної доброчесності та прав науковців. Наслідком таких дій, на нашу думку, має стати інституційне зміцнення системи академічної доброчесності, її правова визначеність та підзвітність на всіх рівнях. За вчинення правопорушень у сфері наукової діяльності чинним законодавством України передбачено настання як юридичної відповідальності (цивільно-правової, адміністративної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності), так і соціальної відповідальності, яка настає за порушення етичних норм та норм академічної доброчесності. Доцільним є впровадження відповідальності за порушення академічної доброчесності чинного законодавства, щоб трансформувати її в категорію юридичної.

Список використаних джерел:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 року № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 року № 51/95-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Ключові слова: наукова діяльність, плагіат, академічна доброчесність, юридична відповідальність, авторське право.

Key words: scientific activity, plagiarism, academic integrity, legal responsibility, copyright.